

GYVENIMAS PRASKRIEJO APLINKOSAUGINĖS IR APLINKOTYRINĖS VEIKLOS VERPETUOSE

Šių metų lapkričio 20 dieną netekome daugelio aplinkosauginio švietimo iniciatyvų Lietuvoje pradininkės, šviesios ir iškilios asmenybės, profesorės, habilituotos daktarės **Elenos Šapokienės**.

Visas profesorės Elenos Šapokienės gyvenimas yra paskirtas gamtos saugojimui ir pažinimui, mokytojų kvalifikacijos tobulinimui ir moksleivių ugdymui, gyvenimas atiduotas kitiems – dalijantis žiniomis, patirtimi, išmintimi ir gebėjimu būti nuoširdžiam ir paprastam. Įvairiose Lietuvos mokyklose, saugomose teritorijose, mokslo ir mokymo institucijose dirba profesorės mokiniai, kurių širdyse Ji pasėjo meilės gamtai ir žmogui daigelius, paskatino aplinkosauginei veiklai.

Elena Šapokienė (Valskytė) gimė 1928 m. gruodžio 16 d. Tauragės apskrityje Pužų kaime. 1950 m. baigė Kelmės vidurinę mokyklą, 1959 metais – Vilniaus pedagoginį institutą. 1951–1960 m. mokytojavo Skaudvilės krašto mokyklose. Nuo 1961 m. iki pensijos dėstė Vilniaus pedagoginiame institute (dabar VPU) augalų anatomijos ir gamtos apsaugos kursus, vadovavo gamtos apsaugos draugijai. 1963–1966 m. mokėsi Leningrado A. Gerceno valstybinio instituto aspirantūroje. Habituota edukologijos mokslų daktarė (1993), profesorė (1994), Daugpilio pedagoginio universiteto (Latvija) habilituota daktarė.

Vyras – Juozas Šapoka, dukra Laimutė ir sūnus Jonas.

Prof. habil. dr. Elena Šapokienė bendram aplinkotyrimiam-aplinkosauginiam darbui sutelkė moksleivius, studentus, pedagogus ir mokslininkus, nuolat skatino savo mokinius ir bičiulius pažinti bei tausoti gamtos ir kultūros paveldo vertybes, formuoti aplinkai palankią gyvenimą, tobulėti. Profesorė subtiliai jautė šiuolaikinio gyvenimo pulsą ir nuolat pati pasinerdavo ir kitus įtraukdavo į naujų sumanymų, aplinkosauginio ugdymo verpetus. Tai buvo energinga, ieškanti, dvasinga, kurianti asmenybė, kuri ypač nuoširdžiai mokėjo džiaugtis savo mokinių pasiekimais, gebėjo sudominti ir apie save suburti jaunus žmones. Jai rūpėjo Lietuvos, ypač jaunimo, problemos, ateitis. Ji nuolat domėjosi tuo, kas vyksta Lietuvoje ir pasaulyje, Ją matydavome įvairiuose aplinkosauginiuose ir gamtotyrimuose renginiuose. Profesorės iniciatyva įkurtas ir jau per 30 metų gyvuoją respublikinis augalų pažinimo ir apsaugos klubas „Medumėlė“. Prof. E. Šapokienės aplinkos apsaugos, ekologinio švietimo veikloje galima išskirti šias pagrindines kryptis:

- Gamtos apsaugos paskaitų skaitymas, mokomoji veikla.
- Programų, metodinės medžiagos mokiniams, studentams ir pedagogams rengimas.

- Gamtos apsaugos draugijų, būrelių, klubų veikla.
- Gamtos pažinimo ir apsaugos mokyklų moksleiviams steigimas.
- Mokslo tiriamasis darbas.
- Augalų kolekcijų kūrimas.
- Gamtos apsaugos konferencijų organizavimas.
- Moksleivių, jaunųjų mokslininkų darbų konkursų rengimas.
- Pažintinių mokomųjų takų gamtoje kūrimas.
- Gamtos apsaugos renginiai (olimpiados, seminarai-praktikumai, parodos, viktorinos, ekskursijos, ekspedicijos, vakaronės ir kt.).

Profesorė, būdama garbaus amžiaus, vis tiek kantriai, išsvermingai dirbo, kaip ir visus tuos ilgus dešimtmečius, tuo pelnydama visų pagarbą. Utenoje įsteigė tarpmokyklinį aplinkotyrynį moksleivių klubą „Viola“, inicijavo Utenos apskrities moksleivių aplinkotyros darbų konkursą, tradicija tapusias gamtosaugines šventes, buvo aktyvi įvairių aplinkosauginių renginių organizatorė ir dalyvė. „Violos“ klubo moksleiviai yra net pasakę: „Gimti Utenoje didžiąja dalimi vertėjo dėl to, jog į Antalgę gyventi atsikraustė darbus pedagoginiame universitete baigusi profesorė E. Šapokienė“. Ne veltui ji kartais būdavo vadinama skubančiąja profesore. Uola, gelmė ir auksas – viskas kartu.

Aplinkosauginio ugdymo veiklos rezultatus profesorė Elena Šapokienė apibendrinio leidiniuose: „Gamtos struktūra ir funkcionavimas“ (1980), „Mokomieji ekologiniai takai“ (1986), „Gamtos apsaugos fakultatyvo metodika“ (1987), „Gamtosaugos vakarai ir šventės mokyklose“ (1988), „Ekologinio ugdymo sukuriuose“ (1998), moksliniuose straipsniuose, konferencijų medžiagoje, knygoje (yra 8 knygų bendraautorė).

Už aplinkosauginio švietimo sistemos plėtojimą, naujus darbo metodus visų pakopų mokymo įstaigose prof. E. Šapokienė 1996 m. apdovanota Aplinkos apsaugos ministerijos premija, kuri vėliau buvo pavadinta Č. Kudabos premija (profesorė yra pirmoji šios premijos laureatė). Švietimo ir mokslo ministerijos premijomis profesorės aplinkosauginio ugdymo veikla įvertinta 1990 ir 1996 m., 1997-aisiais pareikšta LR Prezidento padėka. 2008 metais apdovanota Utenos apskrities Garbės ženklu, kuris įteikiamas apskritį savo darbais Lietuvoje ir užsienyje garsinančiai asmenybei. 2008 metų lapkričio 28 dieną kolegos ir mokiniai pagerbė profesorę jos 80-mečio proga Vilniaus pedagoginiame universitete įvykusioje konferencijoje, kurioje pranešimus skaitė 60 pranešėjų, atstovaujančių 26 mokslo, mokymo, aplinkos apsaugos institucijoms. Parengtas ir išleistas profesorės E. Šapokienės jubiliejui skirtas mokslinių straipsnių rinkinys „Lietuvos biologinė įvairovė: būklė, struktūra, apsauga“ III tomas (2008), kuriame Lietuvos biologinės įvairovės tyrimų rezultatai, aplinkosauginio švietimo klausimai nagrinėjami 20 straipsnių. Džiugu, kad visi norintys spėjo profesorei išreikšti savo pagarbą ir padėką už jos ilgametį sąžiningą triūsą. 2008 metų gruodžio mėnesį Utenoje taip pat įvyko renginys profesorei pagerbti, o kai kurie nuoširdžius žodžius jai išsakė knygoje „Žodžiai Profesorėi“ (2008).

Pažinojusieji profesorės Elenos Šapokienės darbštumą, ypatingus intelektualius gebėjimus, kritiškumą ir reiklumą sau bei kitiems, nepakantumą melui, abejingumui, grubumui, nesąžiningumui bei biurokratiškumui, žmogiškumą, nuolatinį siekį tobulėti labai pasiges jos sva-raus ir išmintingo žodžio, patarimo, apibendrinimų seminaruose, mokslinių darbų konkursuose, konferencijose.

Šviesus profesorės paveikslas, jos beribis gebėjimas dirbti, vidinė energija, erudicija, nuoširdumas, gebėjimas išklausti ir suprasti, meilė gimtinei išliks mokinių, kolegų, visų ją pažinojusių ją atmintyje. Ramios Jums, Profesore, Didžioji Mokytoja, kelionės į Amžinuosius namus.

VPU doc. dr. Ona Motiejūnaitė

MEMORIAL TO PROFESSOR ELENA ŠAPOKIENĖ

On behalf of the editorial board of the *Gamtamokslinis ugdymas / Natural Science Education*, it is my honor to dedicate this short message to Professor Elena Šapokienė. Professor Elena Šapokienė, 81, died on November 20, 2009. The cause of death was a long illness. E.Šapokienė was a member of Editorial Board of this journal. Also she was famous researcher in science education not only in Lithuania but abroad too. Her research centered on the development of science education in general and on the promotion of environmental education and environmental protection particularly. Specifically, she investigated different aspects of environmental education of youth and adults and suggested many important recommendations related to the improvement of this activity. Generally speaking, her contribution into development of science (and not only) education is obviously significant.

She worked so intensively for many years in different fields of education. I want to point out one important moment that nothing made Professor Šapokienė prouder than seeing her former students excel. Professor Šapokienė was more than a professor. She was a leader of Utenos extramural youth club „Viola“. She was available to students and other people (or colleagues) approximately at every time to help them not only with the official matters, but also to serve as a friend, mentor and counselor. It is reasonable to state that Professor Šapokienė was assured that young environmentalists` activity helps to solve main problems of the Lithuanian education reform: youth integration, activities for youth, development of independent thinking and building democratic society.

Though we grieve for the loss of such a distinguished scholar, we rejoice in knowing that so many of us had the privilege of knowing such a wonderful person. I am sure that her impact on the science education and particularly on the environmental education will be felt for years to come.

Sincerely yours

Editor-in-Chief of *GU/NSE* prof. dr. **Vincentas Lamanuskas**